

รูปแบบการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ
ตำบลบ้านหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

Social Activities Participation model of Older Person
in Ban Mor Sub-district, Muang District, Phetchaburi province

- 1 จิตรรดา พงศธราริก อาจารย์ประจำ สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
E-mail: jitrada.sin@mail.pbru.ac.th
โทรศัพท์ 081-8459515
- 2 วีรยุทธ ศรีทุมสุข อาจารย์ประจำ สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
- 3 นัฐกร นิลเนตร อาจารย์ประจำ สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
- 4 บุญตา กลิ่นมาลี อาจารย์ประจำ สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
- 5 บวรจิต เมธาฤทธิ์ อาจารย์ประจำ สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
- 6 อรุณรัตน์ หวังถนอม เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ อ. เมือง จ. เพชรบุรี

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณในการศึกษาคุณลักษณะของผู้สูงอายุ ระดับการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรม ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายประกอบข้อมูลเชิงปริมาณด้านปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอย่างต่อเนื่อง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติความถดถอยพหุแบบขั้นตอน กำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ .05 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการตีความหมาย

ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมอยู่ในระดับน้อย กิจกรรมที่ผู้สูงอายุเข้าร่วมมากที่สุดคือกิจกรรมทางศาสนา ระดับการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ($\beta = 0.203, p < .0001$) การศึกษาและเพศสามารถร่วมทำนายการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.129, p < .05$) ผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ได้แก่ รูปแบบที่จัดเป็นกิจกรรมทางศาสนา การเดินทางสะดวก มีการรับ-ส่ง มีของรางวัลจูงใจ มีหนังสือเชิญเข้าร่วมกิจกรรม ปัจจัยขัดขวางการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ความสูงอายุ การมีภาระงานที่ต้องทำ ต้องเลี้ยงหลาน

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในผู้สูงอายุ ดังนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีนโยบายสนับสนุนด้านการเงินและบุคลากร แสวงหาความร่วมมือกับภาคเอกชน องค์กรของรัฐอื่น ๆ ในการพัฒนาการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ รูปแบบกิจกรรมควรมีความหลากหลายเน้นกิจกรรมทางศาสนาที่สนุกสนาน แต่มีสาระสำรวจลักษณะของกิจกรรมที่ต้องการก่อนการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง ควรมีกิจกรรมท่องเที่ยว ดูงาน กิจกรรมที่เหมาะสมกับทุกวัย บุตรหลานสามารถมาร่วมกิจกรรมกับผู้สูงอายุได้ ควรมีการจัดกิจกรรมสัญจรกระจายตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุทุกคนมีโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรม กรรมการชมรมผู้สูงอายุควรประกอบไปด้วยผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชนเมืองและชนบท มีความหลากหลายของเพศ การศึกษา ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่เป็นข้าราชการบำนาญ กลุ่มผู้มีการศึกษาสูง เข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุมากขึ้น สร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างชมรมผู้สูงอายุกับกลุ่มผู้สูงอายุที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความสำเร็จของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

คำสำคัญ: รูปแบบ, การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม, ผู้สูงอายุ

Abstract

¹Jitrada Pongtharatik. Lecturer at Nursing faculty Phetchaburi Rajaphat University

²Werayuth Srithumsuk. Lecturer at Nursing faculty Phetchaburi Rajaphat University

³Nathakorn Nilnate. Lecturer at Nursing faculty Phetchaburi Rajaphat University

⁴Boonta Klinmalee. Lecturer at Nursing faculty Phetchaburi Rajaphat University

⁵Bowornjit Maytharit. Lecturer at Nursing faculty Phetchaburi Rajaphat University

⁶Aronrat wangthanom. Ban Mor Sub-district administration organization, Muang, Phetchaburi Province

This study is mixed method by using quantitative method in older person demographic information, social activities participation level, and factors related to social activities participation. While, qualitative method was used to explain quantitative data for success factors which were promote older person participating in social activities participation continuously. Quantitative data were analyzed by Stepwise Multiple Regression Analysis with significant difference at level .05 and qualitative data were using interpretation method.

The result showed that social activities participation were in low level. The most social activities older person were involve was religious activity. Education level effected to social activities participation ($\beta = 0.203$, $p < .0001$) Education and gender were predictor for social activities participation in older person with significant difference ($\beta = 0.129$, $p < .05$). The result of qualitative analysis found that factors were promoted social activities participation in older person were religious activity patterns, convenient transportation, having a pick up during activities, having incentive rewards, having invitation letter. The obstructive factors in social activities participation including personal factors which were older ages, having job, having child to take care.

The recommendation for using this result to promote social activities participation in older persons continuously including sub-district administration organization policy have to support for personnel and budget, seeking cooperation from private organization and other public sectors to develop and organize other activities for older person. The activities must be various but focused on religious with enjoyable and knowledgeable. Before organize any activities have to survey needs, travel activities are needed and activities must be suitable for all ages, their child and grandchild should join the activity with older person. The roaming activity must be different places in community to promote all older person participate in the activities. The committee of older person club must be composed of older person in both urban and rural area in the community, various genders and education. Promoting and increasing for retirement and high educated older person participate in the activities. Creating knowledge sharing between older person club and other older person who joined the activities to support in experience sharing and success of activity performance.

Keywords: model, Social Activities Participation, Older Persons.

ความเป็นมาของปัญหา

ยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและโครงสร้างทางสังคมและประชากรในทุกประเทศทั่วโลก ซึ่งกลายเป็นปัญหาสำหรับทุกประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ประเทศในทวีปเอเชียกำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านทางประชากรดังกล่าว โดยสัดส่วนและจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2493 มีจำนวนผู้สูงอายุ 57.6 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 4.1 ของประชากรทั้งหมดและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็น 922.7 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2593 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 17.5 ซึ่งแนวโน้มดังกล่าวจะเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 62 เมื่อถึงเวลานั้นทวีปเอเชียก็จะกลายเป็นทวีปที่มีผู้สูงอายุมากที่สุดของโลก(สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2557) สำหรับประเทศไทยนั้นจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นทุกปีอย่างต่อเนื่อง โดยจากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2557 พบว่า ในปี พ.ศ. 2547 มีจำนวนผู้สูงอายुर้อยละ 10 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 15 ซึ่งถือเป็นสังคมผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2557 และคาดการณ์ว่าในอีก 7 ปีคือ ปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ด้วยจำนวนผู้สูงอายुर้อยละ 20 และในปี พ.ศ. 2574 จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอดด้วยจำนวนผู้สูงอายुर้อยละ 28 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557) ปัญหาจากการสูงขึ้นของสัดส่วนประชากรสูงอายุกระทบในวงกว้างทั้งด้านโครงสร้างประชากร กระทบต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระดับจุลภาคจนถึงระดับมหภาคทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และกระทบโดยตรงต่อดัชนีผลผลิตมวลรวมของประเทศ ผู้สูงอายุเป็นวัยที่ต้องอยู่บนความเสื่อมถอยทั้งร่างกาย จิตใจและเศรษฐกิจ รวมทั้งกระทบต่อความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศโดยรวม แนวโน้มการพึ่งพิงของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 11.6 ในปี พ.ศ. 2533 คาดว่าจะสูงถึงร้อยละ 40.9 ในปี พ.ศ. 2573 กว่าร้อยละ 48.1 ของผู้สูงอายุป่วยเป็นความดันโลหิต ร้อยละ 26.1 มีปัญหาไข้มันในเลือดสูง ร้อยละ 15.9 ป่วยเป็นโรคเบาหวาน ร้อยละ 41.6 ไม่มีคูชีวิตดูแล ยิ่งกว่านั้นแนวโน้มของมุมมองเชิงลบของคนรุ่นใหม่ต่อผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (ฤทัยชนก จริงจิตร, 2554) จังหวัดเพชรบุรีมีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น จำนวน 480,824 คน เป็นชาย 232,956 คน เป็นหญิง 247,868 คน

(ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2558) โดยมีประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ในปี พ.ศ.2558 จำนวน 64,080 คน คิดเป็นร้อยละ 15.45 ของจำนวนประชากรทั้งหมด โดยจะพบว่าจำนวนผู้สูงอายุมากกว่า 60 ปีมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปีเฉลี่ยปีละประมาณ 3,000 คน

การวิจัยจำนวนมากที่ชี้ไปในทิศทางที่สอดคล้องกันคือ ผู้สูงอายุประสบปัญหาด้านสุขภาพและเศรษฐกิจที่เป็นภาระของครอบครัวและสังคม และผู้สูงอายุส่วนหนึ่งต้องการการดูแลโดยเฉพาะการดูแลจากครอบครัวซึ่งถือว่าเป็นสถาบันหลักในการดูแลเกื้อกูลผู้สูงอายุ การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าผู้สูงอายุไม่เพียงผู้รับฝ่ายเดียวแต่ผู้สูงอายุเป็นทรัพยากรมนุษย์ของสังคมที่สำคัญของสังคม ซึ่งการศึกษาที่ผ่านมาพบการวิจัยเกี่ยวกับคุณค่าของผู้สูงอายุน้อยมาก ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาให้ลึกกลงไปในแง่บวกด้านการสร้างสรรค์ ในแง่ของร่วมพิธีกรรมไทย เพื่อแสดงคุณค่าของผู้สูงอายุที่มีต่อครอบครัว ชุมชนและสังคม เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ใช้ความสามารถที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติต่อไป และเพื่อการเป็นพัฒนาการจัดกิจกรรมทางการศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน จูงใจให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมมากขึ้น เท่ากับเป็นการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในตำบลบ้านหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันสภาพทางสังคมของพื้นที่ดังกล่าว มีความเจริญรุ่งเรืองอุดมสมบูรณ์ มีศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์อื่น ๆ เป็นของตัวเอง มีแหล่งท่องเที่ยวแห่งการเรียนรู้ด้านต่างๆ มากมาย มีชมรมผู้สูงอายุที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2543 มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย ปีละประมาณ 3 ครั้ง ประชาชนในตำบลจึงมีโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ประกอบกับตำบลบ้านหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีลักษณะทางสังคมของความเป็นเมืองและชนบทผสมผสานกันอยู่ในพื้นที่เดียวกัน มีความหลากหลายของคนผู้คนที่มามีลักษณะเฉพาะที่ควรศึกษา นอกจากนั้นตำบลบ้านหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีมี

จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนนับว่าเป็นกลุ่มประชากรที่ควรได้รับความสนใจเป็นอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาลักษณะของกิจกรรมทางสังคมที่จัดขึ้นสำหรับผู้สูงอายุ ตำบลบ้านหม้อ
- 2) เพื่อระบุมีปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม
- 3) เพื่ออธิบายลักษณะของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอย่างต่อเนื่อง
- 4) เพื่อค้นหาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอย่างต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ในการศึกษาคุณลักษณะของผู้สูงอายุ ระดับการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรม ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (quality research) เพื่ออธิบายประกอบข้อมูลเชิงปริมาณและเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งในการอธิบายลักษณะของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอย่างต่อเนื่อง ค้นหาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอย่างต่อเนื่อง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชากรผู้สูงอายุ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในตำบลบ้านหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสมวิธีจึงมีกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพดังนี้

- 1) กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่างวิจัยเชิงปริมาณจำนวน 312 คน สุ่มแบบเฉพาะเจาะจง
- 2) กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ได้แก่ ประธานชมรม รองประธานชมรม เหรัญญิก และเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ทำงานด้านผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในวันที่ชมรมผู้สูงอายุจัดงาน ตัวแทนผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม

ทางสังคมอย่างต่อเนื่อง คัดเลือกผู้ที่มีคะแนนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมในเกณฑ์มาก ตัวแทนผู้สูงอายุที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมทั้งที่จัดโดยภาครัฐ ชมรมผู้สูงอายุหรือองค์กรเอกชน คัดเลือกผู้ที่มีคะแนนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมในเกณฑ์น้อย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการประมวลแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นคำถามปลายเปิด ประกอบด้วย 4 ส่วน โดย ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล เป็นคำถามแบบเลือกตอบและเติมคำ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ความเพียงพอของรายได้ แหล่งที่มาของรายได้ส่วนใหญ่ และการมีโรคประจำตัว ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ เป็นคำถามแบบเลือกตอบ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนันทนาการ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการออกกำลังกาย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเป็นอาสาสมัคร วิเคราะห์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา 0.738

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเป็นผู้สร้างเอง ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม (focus group) และแบบสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแต่ละหมู่บ้าน ๗ กัน มอบแบบสอบถามในวันรับเงินผู้สูงอายุ หรือวันที่มีการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ หรือนำไปสอบถามที่บ้าน

- 2) ภายหลังจากวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแล้วจึงเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการนัดหมายในวันทีกลุ่มตัวอย่างสะดวก

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้บรรยายปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ความรู้ในการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ การเห็นคุณค่าในตนเอง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม โดยใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ค่าพิสัย (Range)
- 2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และสถิติวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) กำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ .05
- 3) การวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์จนข้อมูลมีความอิ่มตัว และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความหมาย

ผลการวิจัย

คุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างมีส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 64.1) อายุเฉลี่ย 66.92 ± 15.44 ปี ส่วนใหญ่อายุ 60 - 69 ปี (ร้อยละ 45.1) รองลงมาอายุ 70 - 79 ปี (ร้อยละ 28.9) จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 47.4 สถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 52.2 เพียงพอ มีรายได้มาจากลูก (ร้อยละ 28.2) เงินบำนาญ (ร้อยละ 22.8) บางส่วนมีรายได้จากเงินสวัสดิการผู้สูงอายุของรัฐ (ร้อยละ 20.5) รายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายแต่ไม่เงินเงินเหลือเก็บ (ร้อยละ 37.8) ร้อยละ 61.5 มีโรคประจำตัวอย่าง

น้อย 1 โรค โดยโรคประจำตัวที่พบมากที่สุด ได้แก่ ความดันโลหิตสูง (ร้อยละ 43.6) โรคเบาหวาน (ร้อยละ 24.0) มีความพิการทางสายตา หู การเคลื่อนไหว (ร้อยละ 14.1)

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ

ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ พบว่า คะแนนรวมการมีส่วนร่วมทั้งหมดเท่ากับ 25.80 ± 8.497 ส่วนใหญ่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมระดับน้อย (ร้อยละ 60.58) โดยคะแนนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมเป็น 4 ด้าน พบว่า คะแนนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนันทนาการเท่ากับ 6.57 ± 2.399 คะแนน ร้อยละ 13.78 เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการในระดับมาก กิจกรรมการออกกำลังกาย 6.15 ± 2.272 คะแนน ร้อยละ 8.65 มีส่วนร่วมในกิจกรรมการออกกำลังกายในระดับมาก กิจกรรมทางศาสนา 7.48 ± 2.615 คะแนน ร้อยละ 25.32 มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาในระดับมาก และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเป็นอาสาสมัคร 5.60 ± 2.604 ร้อยละ 11.22 มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเป็นอาสาสมัคร

เมื่อเรียงลำดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมจากมากไปน้อย พบว่า กิจกรรมที่ผู้สูงอายุเข้าร่วมเป็นดังนี้ อันดับที่ 1 กิจกรรมทางศาสนา (7.48 ± 2.615 คะแนน) อันดับที่ 2 กิจกรรมนันทนาการ (6.57 ± 2.399 คะแนน) อันดับที่ 3 กิจกรรมการออกกำลังกาย (6.15 ± 2.272 คะแนน) และ อันดับที่ 4 คือ กิจกรรมการเป็นอาสาสมัคร (5.60 ± 2.604 คะแนน) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคม

คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้สูงอายุที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมพบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนันทนาการ ($r = 0.123, P = 0.03$) กิจกรรมการออกกำลังกาย ($r = 0.113, P = 0.046$) กิจกรรมทางศาสนา ($r = 0.167, P = 0.003$) ไม่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการเป็นอาสาสมัคร ปัจจัยด้านอายุมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเป็นอาสาสมัคร ($r = -0.152, p = 0.007$) แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมนันทนาการ การออกกำลังกาย ศาสนาและการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กิจกรรมนันทนาการ	6.57	2.399		
- ระดับน้อย			164	52.56
- ระดับปานกลาง			105	33.65
- ระดับมาก			43	13.78
กิจกรรมการออกกำลังกาย	6.15	2.272		
- ระดับน้อย			195	62.50
- ระดับปานกลาง			90	28.85
- ระดับมาก			27	8.65
กิจกรรมทางศาสนา	7.48	2.615		
- ระดับน้อย			124	39.74
- ระดับปานกลาง			109	34.94
- ระดับมาก			79	25.32
กิจกรรมการเป็นอาสาสมัคร	5.60	2.604		
- ระดับน้อย			222	71.15
- ระดับปานกลาง			55	17.63
- ระดับมาก			35	11.22
คะแนนรวมการมีส่วนร่วมทั้งหมด	25.80	8.497		
- ระดับน้อย			189	60.58
- ระดับปานกลาง			89	28.53
- ระดับมาก			34	10.90

ตารางที่ 1 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ

ได้แก่ กิจกรรมนันทนาการ ($r = 0.213, p = 0.0001$) กิจกรรมการออกกำลังกาย ($r = 0.248, p = 0.0001$) กิจกรรมทางศาสนา ($r = 0.116, p = 0.040$) กิจกรรมอาสาสมัคร ($r = 0.200, p = 0.0001$) และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมในภาพรวม ($r = -0.224, p = 0.0001$) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกิจกรรมนันทนาการ ($r = 0.115, p = 0.043$) กิจกรรมการออกกำลังกาย ($r = 0.204, p = 0.0001$) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมในภาพรวม ($r = -0.116, p = 0.040$) โดยไม่มี

ความสัมพันธ์กับกิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมอาสาสมัคร ($r = 0.200, p = 0.0001$) สำหรับปัจจัยด้านโรคประจำตัวไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 2

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม		เพศ	อายุ	การศึกษา	สถานภาพสมรส	รายได้	โรคประจำตัว
นันทนาการ	Pearson	.123 [*]	-.021	.213 ^{**}	-.032	.115 [*]	-.001
	Correlation						
การออกกำลังกาย	Pearson	.113 [*]	-.033	.248 ^{**}	-.046	.204 ^{**}	-.101
	Correlation						
ศาสนา	Pearson	.167 ^{**}	-.058	.116 [*]	-.050	.054	-.049
	Correlation						
อาสาสมัคร	Pearson	.101	-.152 ^{**}	.200 ^{**}	-.067	.041	-.087
	Correlation						
รวม	Pearson	.147 ^{**}	-.079	.224 ^{**}	-.057	.116 [*]	-.069
	Correlation						
	Sig. (2-tailed)	.030	.718	.000	.575	.043	.979
	Sig. (2-tailed)	.046	.556	.000	.416	.000	.074
	Sig. (2-tailed)	.003	.305	.040	.378	.338	.391
	Sig. (2-tailed)	.074	.007	.000	.241	.470	.125
	Sig. (2-tailed)	.009	.162	.000	.314	.040	.223

ตารางที่ 2 แสดง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม

การวิเคราะห์ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุโดยวิธีการวิเคราะห์ความถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์มีทั้งหมด 4 ตัวแปร ที่ได้มาจากตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ปรากฏผลดังนี้ ระดับการศึกษาเป็นตัวแปรที่ได้รับคัดเลือกเข้าสมการเป็นลำดับแรก เพศเป็นตัวแปรที่ได้รับคัดเลือกเข้าสมการเป็นลำดับที่ 2 โดยที่ ระดับการศึกษาสามารถทำนายการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมได้ ($\beta = 0.203, p < .0001$) การศึกษาและเพศสามารถร่วมทำนายการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.129, p < .05$) ดังแสดงในตารางที่ 3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การสนทนากลุ่ม (Focus group) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ทำงานด้านผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในวันที่ชมรมผู้สูงอายุจัดงาน ตัวแทนผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอย่างต่อเนื่อง ตัวแทนผู้สูงอายุที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ผลการค้นพบดังนี้

ลักษณะทั่วไปของการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ

1. กิจกรรมที่มีรูปแบบ (Formal Activity)

กิจกรรมที่มีรูปแบบชัดเจนเป็นกิจกรรมที่จัดโดยภาครัฐร่วมกับชมรมผู้สูงอายุ โดยชมรมผู้สูงอายุก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2543 โดยเป็นนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ ประธานชมรมมาจากการเลือกตั้ง ดำรงตำแหน่งได้ไม่เกิน 2 วาระ , วาระละ 2 ปี และในปี 2545 มี

พันโทบุญส่ง สังข์สุข เป็น ประธานชมรมผู้สูงอายุจนถึงปัจจุบันเนื่องจากไม่มีใครยอมเป็นประธาน การสมัครสมาชิกรับอายุ 50-70 ปี ค่าสมัครสมาชิก 300 บาทต่อปี รับสมัครในเดือน ตุลาคม - ธันวาคมของทุกปี แต่ละปีมีผู้มาสมัครเพิ่มเติมประมาณ 10 คน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก อบต. ปีละประมาณ 120,000 บาท เพื่อนำมาจัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ ปีละประมาณ 4 ครั้ง มีรายได้จากค่าสมาชิกและกิจกรรมรับบริจาคช่วยเหลือชมรมผู้สูงอายุ งบประมาณตอนนี้มีเงินอยู่ 700,000 บาท โดยวัตถุประสงค์ของชมรมผู้สูงอายุคือ ให้ผู้สูงอายุได้มาพบปะพูดคุย มีสังคม เพื่อการออกกำลังกาย เพื่อสันตนาการ สนุกสนานกิจกรรม ประจำชมรมผู้สูงอายุ จัดปีละ 4 ครั้ง ได้แก่ กิจกรรมวันผู้สูงอายุ ในวันที่ 14 เมษายน รูปแบบ ของกิจกรรมปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม กิจกรรมทอดผ้าป่าขยะ ปีละ 3 ครั้ง โดยให้ผู้สูงอายุมาส่งที่ธนาคารขยะของชุมชนก่อนวันทอดผ้าป่า 1 เดือน รายได้จากการทอดผ้าป่านำไปมอบให้ผู้ด้อยโอกาส/ยากจน ให้ข้าวสาร อาหารแห้ง ซ่อมหลังคา มอบทุนการศึกษา ให้เด็กจำนวน 60 ทุนต่อปี ทุนละประมาณ 1,000 บาท แล้วแต่จำนวนเงินที่มี ถ้ามีเงินน้อยอาจจะเหลือทุนละ 500 บาท ในการจัดงานแต่ละครั้งจะมีการทำกิจกรรมหลากหลายตามความเหมาะสม โดยกิจกรรมประจำคือ 1) ให้ความรู้เรื่องต่างๆ ตามความเหมาะสม หมุนเวียนกันไป ในแต่ละครั้ง 2) กิจกรรมสันตนาการ เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน ร้องรำทำเพลง โดยส่วนใหญ่จัดในวันลงทะเบียนรับเงินผู้สูงอายุ 3) การบริการ เช่น การนวด การตัดผม 4) ซิงโคร ซิงราววัล 5) รับของแจกทุกคนที่มาประชุม 6) การศึกษาดูงาน ซึ่งดำเนินมาทุกปี และไม่ได้ดำเนินการมาประมาณ 2 ปี แล้ว เนื่องจาก การศึกษาดูงานเป็นการบริหารจัดการของ อบต.

จำนวนสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุ ประมาณ 600 คน (6 หมู่บ้านโดยเฉลี่ย) โดยเป็นผู้สูงอายุของหมู่ 1 ประมาณ 80 คน หมู่ 2 ประมาณ 70 คน หมู่ 3 ประมาณ 140 คน หมู่ 4 ประมาณ 90 คน หมู่ 5 ประมาณ 150 คน หมู่ 6 ประมาณ 80 คน เกณฑ์การรับสมัครสมาชิกอายุ 50-70 ปี ค่าสมัครสมาชิก 300 บาทต่อปี สมาชิกเป็นผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไปประมาณ 60 คน สมาชิกส่วนใหญ่ อายุ 60-70 ปี ส่วนใหญ่ทำอาชีพรับจ้าง ค้าขาย เกษตรกร ช่างการบ้านนาญ การจัดกิจกรรม

แต่ละครั้งจะมีผู้สูงอายุร่วมกิจกรรมประมาณ 200-400 คน มีประมาณ 100 คน ร่วมกิจกรรมต่อเนื่องประจำ

การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุเป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างสมาชิกของชมรมและเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยประธานชมรมทำหน้าที่ประธาน อบต. จัดประชุมทำหนังสือเชิญสมาชิกมาร่วมงาน ด้านการเงินมีการเปิดบัญชีเงินฝากธนาคาร มี 3 ชื่อ คือ ประธาน เภรณูญิก และตัวแทนของสมาชิก 1 คน งานด้านเอกสารต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ของ อบต. จำนวน 3 คน ดำเนินการให้ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินการของชมรมผู้สูงอายุที่พบบ่อย เช่น สมาชิกสมัครแล้วไม่มาร่วมกิจกรรม สมาชิกบางคนบอกว่าอยากมาแต่ไม่มีรถมา ไม่มีใครมาส่ง ชมรมแก้ปัญหาด้วยการทำหนังสือแจ้งว่า ถ้าไม่มีรถมาให้โทรแจ้ง อบต. จะมีคนไปรับ แต่ก็ไม่มีใครโทรมาแจ้ง

2. กิจกรรมที่ไม่มีรูปแบบ (Informal Activity)

เป็นกิจกรรมที่มีผู้สนใจด้านเดียวกันมารวมตัวกัน มีทั้งรูปแบบที่ดำเนินการโดยผู้สูงอายุเอง เช่น กลุ่มเดินออกกำลังกาย กลุ่มปั่นจักรยาน กลุ่มทำกิจกรรมงานฝีมือ ชมรมเปตองหมู่ 4 กลุ่มใส่บาตรตอนเช้า หมู่ 5 ชมรมเปตองหมู่ 5 โดยการรวมตัวของกลุ่มทำกิจกรรมเหล่านี้ส่วนใหญ่สมาชิกเป็นข้าราชการบำนาญ มีทั้งผู้สูงอายุที่อยู่ใน ต. บ้านหม้อ และที่อยู่ในตำบลข้างเคียง ของอำเภอเมือง

ปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม

จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุแบบรายบุคคลและแบบรายกลุ่มจนได้ข้อมูลที่อ้อมตัว ทำให้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ ดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้สูงอายุที่อายุมาก หรือร่างกายอ่อนแอ มีโรคประจำตัวหลายโรค ช่วยเหลือตนเองได้น้อย จะไม่อยากจะเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ผู้สูงอายุบางคนอยู่บ้านคนเดียวก็บอกว่า “ไม่มีคนเฝ้าบ้าน” จึงทำให้ไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้ และยังมีผู้สูงอายุที่มีภาระต้องทำ เช่น “ต้องเลี้ยงหลาน”

ปัจจัยด้านการเดินทางเข้าร่วมกิจกรรม

ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งในรูปแบบของกิจกรรมที่จัดโดยชมรมผู้สูงอายุ หรือกลุ่มความสนใจต่าง ๆ บอกว่า “ยังแข็งแรง มาเองได้ ขับรถเองได้” บางส่วนบอกว่า “อบต. มีรถรับ-ส่งถึงบ้าน ก็ได้มา” สำหรับผู้สูงอายุที่มีคะแนนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมน้อย บอกว่า “ออกมาไม่ได้ ไม่มีคนมาส่ง ไม่มีรถมารับ” มีผู้สูงอายุ 2 รายให้ข้อมูลว่า “อยากมาแต่ลูกทำงานอยู่กรุงเทพ ไม่มีคนพามา ลูกไม่อยากให้มากลัวลำบาก ถ้ามีเทศกาลสำคัญลูกก็จะมารับไปเที่ยวเลยไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม” ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดโดยชมรมผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่อยู่ใน หมู่ 1, 2,3 เนื่องจากอยู่ใกล้ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อซึ่งเป็นสถานที่จัดงาน “เดินทางง่าย ไม่ต้องข้ามถนนใหญ่”

ปัจจัยด้านรูปแบบกิจกรรม

จากการสัมภาษณ์พบว่า กิจกรรมที่ทำให้ผู้สูงอายุอยากเข้าร่วมมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

- 1) **มีของรางวัลจูงใจ** ผู้สูงอายุส่วนใหญ่บอกว่า “ถ้ามีการแจกของ แจกเงินจะมาร่วม” “กิจกรรมที่มีของแจกมาคนมามากกว่า” “ไม่มีกิจกรรมใดที่จัดโดยชมรมผู้สูงอายุแล้วไม่ของแจก” “การแจกของมีมานานแล้ว” “ได้รับรางวัลหรือของแจกกลับบ้าน” “เวลาจัดงานได้ของรางวัลชิ้นใหญ่ ๆ เช่น พัดลม ฝ้านวม” “กิจกรรมทนายปัญหา แจกเงินคำถามละ 100 บาท” “มีข้าวเลี้ยงหลังจบการประชุม” กิจกรรมงานฝีมือที่ทำแล้วได้ของรางวัลกลับบ้าน เช่น กิจกรรมทำขนมจีบ ก็จะได้ขนมกลับบ้าน
- 2) **มีเงื่อนไขของการเข้าร่วมกิจกรรม** มีผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องบอกว่า “เข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง เพราะถ้าไม่มา จะไม่ได้ไปดูงาน” “ต้องเข้าร่วมกิจกรรม เพราะถ้าไม่มา อาจจะได้สวัสดิการ”

- 3) **ลักษณะกิจกรรม** โดยพบว่ากิจกรรมที่ผู้สูงอายุสนใจส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมทางศาสนา บอกว่า “เคยมี 2 ครั้งที่นิมนต์พระนักเทศมาแล้วท่านเทศน์สนุก มีมุกตลก อยากให้มีกิจกรรมแบบนี้อีก”

ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์

การจัดงานกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่ทำเป็นหนังสือเชิญ การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบอื่น ๆ เช่น บอกปาก รดประชาสัมพันธ์ ป้ายโฆษณา ผู้สูงอายุบอกว่า “ถ้าได้รับหนังสือเชิญ ก็มา ถ้าไม่ได้รับก็ไม่มา”

ปัจจัยด้านสังคม จากการสัมภาษณ์กรรมการชมรมผู้สูงอายุและผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องพบข้อมูลว่า “ผู้สูงอายุในสังคมเมืองที่เป็นข้าราชการบำนาญจะไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ เนื่องจากมีกลุ่มสังคมของตนเองอยู่แล้ว”

ความต่อเนื่องของการเข้าร่วมกิจกรรม ผู้สูงอายุขอเสนอแนะการทำให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมมีดังนี้

1. มีกิจกรรมที่หลากหลาย สนุกสนาน เช่น ประมูลของพังงอวม นั่งสมาธิ ศึกษาวรรณะ กิจกรรมที่เป็นสังคมออนไลน์
2. ไม่อยากทำกิจกรรมเดิม ๆ อาหารเดิม ๆ
3. อยากทำกิจกรรมที่ได้ไปท่องเที่ยว ดูงานที่อื่น ได้นอนค้างคืน
4. อยากให้จัดกิจกรรมที่สามารถมาได้ทุกเพศ ทุกวัย เพื่อลูกหลานจะได้มาร่วมกิจกรรมด้วยกัน

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients Beta	t	Sig.	95.0% Confidence Interval for B	
	B	Std. Error				Lower Bound	Upper Bound
1 (Constant)	22.624	.975		23.213	.000	20.706	24.541
ระดับการศึกษา	1.101	.301	.203	3.653	.000	.508	1.694
2 (Constant)	20.949	1.206		17.368	.000	18.576	23.323
ระดับการศึกษา	1.037	.301	.192	3.451	.001	.446	1.629
เพศ	1.049	.451	.129	2.326	.021	.162	1.937

ตารางที่ 3 แสดงปัจจัยทำนายการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่ค้นพบสามารถนำมาวิเคราะห์และนำเสนอในประเด็นที่มีความสำคัญได้ดังนี้

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมอยู่ในระดับน้อย แตกต่างจากการศึกษาของ ชญานี ไมเออร์ (ชญานี ไมเออร์, 2552) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการศึกษานี้เก็บข้อมูลเฉพาะผู้สูงอายุของตำบลบ้านหม้อ จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นสังคมที่มีความเฉพาะเจาะจง แต่กิจกรรมที่ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมมากที่สุดเป็นกิจกรรมทางศาสนา การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า กิจกรรมทางศาสนาจะเป็นที่สนใจของผู้สูงอายุมากกว่าด้านอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชญานี ไมเออร์ ที่พบว่ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนามากที่สุด (ชญานี ไมเออร์, 2552) สอดคล้องกับการศึกษาของ จริญญา วงษ์พรหม และคณะ ผู้สูงอายุมีความสุขความพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่สามารถสนองต่อคุณภาพชีวิตใน 4 มิติ คือ กาย ใจ สังคม และปัญญา (จริญญา วงษ์พรหม และคณะ, 2558)

ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ พบว่า ระดับการศึกษามีอิทธิพลต่อมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ($\beta = 0.203, p < .0001$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูง ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มของข้าราชการเมื่อถึงวัยเกษียณจึงอยากมีเพื่อนมาร่วมกันทำ

กิจกรรมเพื่อความสนุกสนาน เพื่อการมีสุขภาพที่ดี มีสังคมทั้งสังคมเดิมและสังคมใหม่ รวมถึงการรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ทั้งนี้การศึกษาและเพศสามารถร่วมทำนายการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.129, p < .05$) นอกจากนี้การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพยังพบปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ได้แก่ กิจกรรมทางศาสนาจะเป็นที่สนใจของผู้สูงอายุมากกว่าด้านอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น การนิมนต์พระนักเทศน์ ที่เทศน์แบบสนุกสนาน ตลก กิจกรรมนั่งสมาธิ ศึกษารธรรมะ การเดินทางเข้าร่วมกิจกรรม หากการเดินทางสะดวก มีการรับ-ส่ง จะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมได้ รูปแบบกิจกรรม โดยกิจกรรมที่มีของรางวัลจูงใจมีของแจกทำให้ผู้สูงอายุอยากเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าการไม่มีของแจก การมีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง เช่น มีผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องอาจจะมีสิทธิในการได้ไปสัมผัสต่างจังหวัดและได้รับสวัสดิการที่ดีกว่า หากต้องการให้ผู้สูงอายุมาร่วมกิจกรรมต้องทำหนังสือเชิญเข้าร่วมกิจกรรม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวด้วยการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับทุกวัย บุตรหลานสามารถมาร่วมกิจกรรมกับผู้สูงอายุได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ วรานิษฐ์ ไชคนิธิรันดร์ ที่พบว่าการดำเนินการจัดกิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุควรมีการจัดตั้งเป็นสมาคมผู้สูงอายุและชมรม

ผู้สูงอายุ มีการกำหนดนโยบายและแผนงานที่ชัดเจนของ ภาครัฐและปัจจัยที่สำคัญคือการสนับสนุนจากชุมชนและ ครอบครัว (วารานิชฐ์ โชคนิธินันต์, 2558) สอดคล้องกับ การศึกษาของ ชนะ สมัครการ และสุพัฒนา คำสอนที่พบว่า การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีการเข้าร่วมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ มากขึ้น ควรสนับสนุนผู้สูงอายุให้รับรู้ประโยชน์ของการเข้า ร่วมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ มีทัศนคติต่อชมรมผู้สูงอายุที่ ถูกต้อง (ชนะ สมัครการ และสุพัฒนา คำสอน, 2559)

ปัจจัยขัดขวางการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทาง สังคมของผู้สูงอายุ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ความสูงอายุ การมีภาระงานที่ต้องทำ ต้องเลี้ยงหลาน เป็นอุปสรรคต่อการ เข้าร่วมกิจกรรม สอดคล้องกับการศึกษาของ ชญาณี ไมเออร์ ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยด้านตนเอง ปัจจัย ด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านบทบาทเป็น ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม (ชญาณี ไมเออร์, 2552)

สรุปผลการวิจัย

1. ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมในระดับน้อย
2. กิจกรรมที่ผู้สูงอายุเข้าร่วมมากที่สุดคือ กิจกรรมทางศาสนา
3. ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ได้แก่
 - 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา เพศ ความสูงอายุ การมีภาระงาน
 - 2) ปัจจัยด้านการเดินทางเข้าร่วมกิจกรรม ความสะดวกในการเดินทาง
 - 3) ปัจจัยด้านรูปแบบกิจกรรม มีของรางวัลจูงใจ
 - 4) มีเงื่อนไขของการเข้าร่วมกิจกรรม อาจทำให้ได้รับสิทธิประโยชน์ในการไปดูงานนอกสถานที่
 - 5) ลักษณะกิจกรรม เป็นกิจกรรมทางศาสนา
 - 6) ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์ การได้รับหนังสือเชิญ
 - 7) ปัจจัยด้านสังคม ผู้สูงอายุในสังคมเมืองที่เป็นข้าราชการ บำนาญจะไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ เนื่องจากมีกลุ่มสังคมของตนเองอยู่แล้ว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. มีนโยบายการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทาง สังคมของผู้สูงอายุ สนับสนุนด้านการเงินและ บุคคลากรในการพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ แสวงหาความร่วมมือกับภาคเอกชน องค์กรของรัฐ อื่นๆ กลุ่มจิตอาสาที่ต้องการมีส่วนร่วมในการทำ กิจกรรมกับผู้สูงอายุ
2. รูปแบบกิจกรรมที่จัดควรมีความหลากหลายไม่ซ้ำ เดิม โดยกิจกรรมหลักเป็นกิจกรรมทางศาสนาที่มี ความสนุกสนานแต่ได้สาระ ได้ทำบุญ ศึกษาธรรม ะ กิจกรรมผ้าป่าขยะควรคงไว้ตามเดิมเพราะเป็น กิจกรรมที่ผู้สูงอายุให้ความสนใจมากอยู่แล้ว ส่วน กิจกรรมเสริมอื่น ๆ ไม่ควรซ้ำเดิม อาจมีการสำรวจ ลักษณะของกิจกรรมที่ผู้สูงอายุต้องการให้จัดก่อน การจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง อาจมีกิจกรรม ท่องเที่ยว ดูงานปีละ 1 ครั้ง
3. ควรมีการจัดกิจกรรมในลักษณะของกิจกรรมสัญจร สถานที่จัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุมีหลายแห่ง กระจายตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อช่วย แก้ปัญหาความลำบากในการเดินทางของผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุทุกคนได้มีโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรม
4. ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่เป็นข้าราชการบำนาญ กลุ่มผู้มีการศึกษาสูง เข้าร่วมกับกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ มากขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมความมีคุณค่าของกลุ่ม คนที่มีศักยภาพ ได้ใช้องค์ความรู้ที่มีแบ่งปันกับ ผู้สูงอายุอื่น ๆ
5. สร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างชมรมผู้สูงอายุ กับกลุ่มความร่วมมือต่าง ๆ ที่ทำกิจกรรมทางสังคม ในลักษณะที่ไม่มีรูปแบบ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ ความสำเร็จของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ
6. โครงสร้างของกรรมการชมรมผู้สูงอายุควรประกอบ ไปด้วยผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชนเมืองและชนบท มีความหลากหลายของเพศ การศึกษา เพื่อจะได้ ทราบความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการวิจัยเสริมพลังแก่นำผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม โดยใช้กระบวนการ Participation action research(PAR)

เอกสารอ้างอิง

จรัญญา วงษ์พรหม, ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์, นวลฉวีประเสริฐสุข และนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2558) การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร**; 8 (3) : 41-54.

ชญาณี ไมเออร์. (2552) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยปทุมธานี**; 6 (1) : 92-109

ชนะ สมัครการ และ สุพัฒนา คำสอน. (2559) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุของผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองยาง อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร. **นเรศวรวิจัย ครั้งที่ 12: วิจัยและนวัตกรรมกับการพัฒนาประเทศ**; 12(1) : 758-768.

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2554). **แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลกและผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การพาณิชย์.

วรานิษฐ์ ไชคินิรินทร์. (2558) ปัจจัยสนับสนุนการมีส่วนร่วมด้านกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในกรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น. เข้าถึงได้จาก: <http://www.western.ac.th/media/attachments/2017/09/13/elder3.pdf>. [เข้าถึงเมื่อ 25 มิถุนายน 2561].

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2557). **ประชากรสูงอายุไทย: ปัจจุบันและอนาคต**. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). **สารสถิติ**. กรุงเทพฯ: สำนักสถิติพยากรณ์.

Atchley, R.C. (1997). **Activities and lifestyles. Social forces and aging (8th ed.)**. Belmont, CA: Wadsworth.

Ebersole and Hess. (1985). **Gerontological nursing and healthy aging**. St. Louis: Mosby.

Lemon, B.W., Bengston, V.L., & Peterson, J.A. (1972). An exploration of the activities theory of aging: Activity types and life-satisfaction among in-moves to retirement community. **Journal of Gerontology**. 27(4), 511-523.